

Dr hab. Jolanta Karbowniczek, prof. Ignatianum

Kraków, 28.02.2022r.

Akademia Ignatianum w Krakowie

Wydział Pedagogiczny

Instytut Nauk o Wychowaniu

Katedra Dydaktyki i Pedagogiki Szkolnej

Recenzja rozprawy doktorskiej Magister Jolanty Konieczny zatytułowanej *Edukacja dzieci z niepowodzeniami szkolnymi z wykorzystaniem neurokognitywistyki*, przygotowanej pod kierunkiem dr hab. Beaty Pituly, prof. UP dla Rady Akademickiej Dolnośląskiej Szkoły Wyższej we Wrocławiu

Wstęp

Przedstawiona mi do oceny praca mgr Jolanty Konieczny jest merytorycznie wartościowym przykładem całościowego ujęcia pola badawczego, nie tylko jako celu teoretycznego w postaci funkcji eksplikacyjnej i heurystycznej, nie tylko jako celu eksploracyjnego w postaci zgromadzenia materiału badawczego, a nade wszystko celu praktycznego różnych wariantów budzenia i przemiany świadomości myślenia o edukacji „inaczej” i celu emergentnego w postaci nieustannego dialogu wszystkich ze wszystkimi, w którym jakaś myśl się rodzi i w dalszej perspektywie się rozwija. Takie podejście nie jest przypadkowe, ale wynika z przyjętej przez Autorkę tezy, że edukacja dzieci w wieku wczesnoszkolnym z niepowodzeniami dydaktycznymi wymaga wdrażania w działania nauczycieli wiedzy i założeń z zakresu neurokognitywistyki.

Formalna struktura pracy

Struktura ocenianej dysertacji jest adekwatna do założonej i przemyślanej koncepcji badawczej. Obejmuje sześć rozdziałów logicznie ze sobą powiązanych i kilkanaście podrozdziałów, kompatybilnych z podjętą przez Autorkę tematyką, odnoszącą się do tak istotnego zagadnienia, jakim jest edukacja dzieci z niepowodzeniami szkolnymi z wykorzystaniem neurokognitywistyki.

Rozprawę otwiera wstęp, w którym mgr Jolanta Konieczny w erudycyjny sposób prezentuje swoje inspiracje związane z podejmowaną problematyką, uzasadnia samą jej istotę oraz znaczenie, słusznie podkreślając dezaktualizację literatury z tego zakresu oraz brak innowacyjnych badań empirycznych dotyczących niepowodzeń szkolnych uczniów klas I-III. Autorka opisuje i analizuje neurokognitywistykę, której założenia stanowią praktyczną inspirację dla innowacyjnych rozwiązań dydaktyczno – wychowawczych nauczycieli w pracy z dziećmi, u których zdiagnozowano niepowodzenia szkolne. Włączenie uczenia się „przyjaznego mózgowi” oraz uczenia się „zgodnego z mózgiem” do zajęć zintegrowanych, zajęć dydaktyczno – wyrównawczych i reedukacyjnych, jak słusznie podkreśla w swoich (re)interpretacjach wymaga dogłębnej metamorfozy w dotychczasowym systemie kształcenia. Dla Niej istotna jest popularyzacja aktywizujących metod, technik, form pracy z uczniami

przejawiającymi niepowodzenia dydaktyczne a także systematyczne poszerzanie kompetencji neurokognitywistycznych nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej.

Należy podkreślić, że każdy rozdział i kolejne podrozdziały stanowią zwięzłe i ściśle wprowadzenie do opiniowanej pracy. Pani Magister prowadzi interdyscyplinarny dyskurs wokół bardzo złożonych zagadnień dotyczących min. zjawiska niepowodzeń szkolnych w połączeniu z neurokognitywistyką, a konkretnie z neuroedukacją. Próbuje odnaleźć nową, „inną” drogę pracy z uczniami wykazującymi niepowodzenia szkolne, odmienną od tej, sztywnej, transmisyjnej i zamkniętej dla ucznia. Ściśle uzasadnia prowadzone badania nad mózgiem w szkolnej rzeczywistości, która jak twierdzi „zмага się z problemami w uczeniu się i zdobywaniu konkretnych sprawności”. Wykazuje się oryginalnymi pomysłami konstruując swoisty model innowacyjnych zajęć dydaktyczno – wyrównawczych, wyrównujących braki „zgodnie z mózgiem”.

Dysertacja ma charakter teoretyczno – empiryczny – praktyczny. Składa się ze 163 stron. Rozdziały: pierwszy, drugi, trzeci stanowią pole teoretyczne i tworzą interesującą przestrzeń dyskusji nad kluczowymi problemami, przedstawiającymi: obraz funkcjonowania współczesnej szkoły, ukierunkowanej na jednopunktowość myślenia, powielanie wzorców, odtwarzanie, przedmiotowe traktowanie uczniów, imitację i awersję do innowacyjnych rozwiązań; istniejące niepowodzenia szkolne występujące u uczniów klasy III szkoły podstawowej oraz sposoby prowadzenia diagnozy, interwencji, prezentację skutków, rolę nauczyciela, włączenie się w te działania rodziców a także niski poziom jakości prowadzenia zajęć dydaktyczno – wyrównawczych; proces projektowania zadań i ćwiczeń „przyjaznych mózgowi”, które dają szansę uczniowi na lepszy rozwój. Rozdział czwarty i piąty otwierają założenia metodologiczne przeprowadzonych badań w działaniu, piąty i szósty ukazują szczegółowo opisane dwa ich cykle. Rozdziały te stanowią wnikliwą analizę jakościową wyników badań i prezentację ich rezultatów. Cennym aspektem jest prowadzona dyskusja tych wyników oraz wyciągnięcie wniosków przydatnych dla praktyki pedagogicznej. Pracę kończą: zakończenie, wykaz bibliografii (180 pozycji polskich i anglojęzycznych), aneks.

Układ i zawartość merytoryczna dysertacji

Przedmiotem zainteresowań mgr Jolanty Koniecznej jest: edukacja uczniów klas III z niepowodzeniami szkolnymi, w pracy z którymi wykorzystuje założenia neurokognitywistyki; organizacja praktyki; podjęcie konstruktywnych działań oraz propozycja zastosowania innowacyjnych metod uczenia się „przyjaznych mózgowi”. W rozprawie uwzględniony został przez Autorkę paradygmat partycypacji i wspólnoty, który przyczynił się do zmiany sytuacji szkolnej w dwóch wymiarach: z nauczyciela kierującego, decyzyjnego, narzucającego sposoby pracy na refleksyjnego, krytycznego praktyka wobec swoistych działań dydaktycznych; w procesie rozwoju uczniów, jak pisze Autorka : z „artykułujących swoje lęki i postrzegających siebie jako twórców swojej przyszłości na poszukujących metod pozwalających rozwijać się i odnajdywać w środowisku szkolnym”. Za szczególnie istotną uważam analizę, (re)interpretację oraz krytyczną refleksję nad zastosowanymi w pracy dydaktycznej metodami z akcentem na nauczanie proaktywne i kooperatywne z uczniami klasy III.

Geneza zainteresowania się prezentowaną problematyką wskazuje na bardzo duże zaangażowanie Doktorantki w rzeczywistość edukacyjną polskiej szkoły XXI wieku, a dokładnie w poszukiwanie tropów i śladów zastosowania nowej jakości nauczania – uczenia

się w pracy dydaktycznej z dziećmi przejawiającymi niepowodzenia szkolne. Ukierunkowana jest ona na innowacyjne podejście do szkoły, do procesu edukacyjnego, zobaczenia szkoły „zupełnie inaczej” w nowej perspektywie niż dotychczasowa. Takie zaangażowanie badacza jest istotne szczególnie dla jakości rozprawy, jak również dla ważności uzyskanych w badaniach empirycznych rezultatów. Doktorantka dyskutuje w sposób przemyślany, krytycznie włącza się w złożoność, niejednoznaczność oraz społeczną ważność podejmowanej problematyki. Teoretyczne uzasadnienie przedmiotu badań własnych, sformułowanych celów i problemów badawczych jest przykładem Jej dojrzałości badawczej, kompetencji kognitywnych, refleksyjności i krytyczności. Mgr Jolanta Konieczny prezentuje w interesujący dla czytelnika sposób wyniki badań w działaniu, które stanowią niezwykle cenny materiał poznawczy, bardzo nowatorski i aplikujący do dalszych postępowań badawczych.

Przedstawiona mi do opinii praca charakteryzuje się przejrzystą, logiczną i spójną strukturą. Warsztat pisarski Autorki, a szczególnie Jej styl oceniam jako wzorowy. Pisze poprawnie, jasno, zwięźle, zrozumiale. Rzeczowo i precyzyjnie formułuje myśli, uzasadniając własne wybory. Lektura rozprawy pozwala stwierdzić, że podjęta problematyka badawcza stanowi mocną stronę Pani Magister. Konstruując ją wie o czym pisze, czego ona dotyczy i dlaczego to robi. Uzasadniając poszczególne kwestie podporządkowuje je wybranej orientacji metodologicznej. Na uwagę zasługuje intelektualna droga Autorki, przez którą przechodzi w trakcie pisania rozprawy, a zwłaszcza Jej pytania, wątpliwości, zamierzenia, sekwencja działań badawczych. Posługuje się bogatą i nowatorską terminologią naukową w obrębie wielu dyscyplin i subdyscyplin naukowych, wokół których ciekawie relacjonuje temat. Doceniam staranność przygotowania tekstu publikacji, a przede wszystkim wyjątkową dbałość o poprawność językową. Na podkreślenie zasługuje narracja, prowadzona w bardzo elastyczny i płynny sposób.

Ocena podstaw teoretycznych pracy

Doktorantka w rozprawie wskazuje na wielointeligentne poznanie dziecka, jego preferencji, słabych stron, ograniczeń. Taka znajomość pozwoli na świadomie tworzone sytuacje edukacyjne, rzetelnie prowadzoną indywidualizację przez nauczycieli, stosowanie odpowiedniego stylu uczenia się na zajęciach obowiązkowych i pozalekcyjnych, uwzględnienie potrzeb i możliwości rozwojowych. Istotę stanowi tutaj całościowa diagnoza oraz podejmowanie efektywnych działań eliminowania przyczyn niepowodzeń szkolnych uczniów klasy III. Zastosowanie przez mgr Jolanę Konieczny literatury polskiej i anglojęzycznej wokół poruszanych kluczowych zagadnień stanowi otwarte i oryginalne pole problemowe, dzięki któremu jasno uzasadnia temat, zadania i swoiste cele badawcze.

Rozdział pierwszy, podzielony na cztery podrozdziały doskonale odzwierciedla wnikliwą znajomość paradygmatu obiektywistycznego – instrukcyjnego, normatywnego, który współcześnie dominuje we współczesnej edukacji. Obraz dzisiejszej szkoły nawiązuje, jak słusznie podkreśla Autorka pracy do modelu pruskiego i rewolucji przemysłowej, w którym „urabianie” uczniów „po swojemu”, zgodnie z teorią Watsona staje się już powszechnością działań dydaktycznych. Moim zdaniem służy to grożącej trywializacji oraz „bylejakości” czy też „nijakości” nabywanej przez uczniów wiedzy już we wczesnym dzieciństwie, odgrywającym fundamentalne znaczenie dla dalszej biografii życiowej człowieka. Pani Magister w swoistych rozważaniach dokładnie ukazuje styl pracy nauczycieli zniewalających

uczniów, uprawiających „sztuczną edukację”, blokujących ich olbrzymi potencjał do samodzielnego wyrażania siebie w wielointeligentnych sytuacjach dydaktycznych i zróżnicowanych zadaniach, konstruowania swoistej wiedzy, tworzenia znaczeń, nabywania doświadczeń, poszukiwania, odkrywania, eksperymentowania, problemowego dyskusowania, rozwijania pola i tropów myślenia narracyjnego, negocjacji i decyzyjności. Ten behawiorystyczny model szkoły stanowi zamknięty obszar reprodukcji jednostek niemyślących, bezrefleksyjnych i bezkrytycznych, funkcjonujących w dobie rezyduum procesów edukacyjno - kulturowych i społecznych. Należy podkreślić, że w sposób kompetentny rozwija własną warstwę interpretacyjną dotyczącą odejścia od detradycjonalizacji, powtarzania, klasyki i komercji na rzecz przejścia do zmienności i różnicowania w myśleniu nauczycieli, w ich kompetencjach kognitywno – społecznych, warsztacie pedagogiczno – psychologicznym, filozoficznym i socjologicznym, refleksyjności i krytyczności. Niewątpliwie ważną kwestią w tym rozdziale jest prezentacja różnorodności podejść do dwóch przeciwstawnych sobie paradygmatów: obiektywistycznego i konstruktywnego oraz ich ujęcia elitarne i egalitarne (pluralistyczne). Rozdział uważam za starannie przygotowany, interesujący, klarowny i wyczerpujący.

Niepowodzenia szkolne w systemie edukacyjnym stanowią według mnie zaniebdany, ignorowany i pomijany temat. Sama leksyka nie zmieniła się od ponad pięćdziesięciu lat. Poza propozycjami J. Konopnickiego, W. Okonia, Cz. Kupisiewicza, H. Spionek, J. Półturzyckiego, F. Bereźnickiego (1997), E. Gruszczyk – Kolczyńskiej (1985) oraz K. Denka (1998), W. Kojasa (1998), B. Łuczak (2000), B. Dyrdy (2007), A. Karpińskiej (2011) nie dokonano innowacyjnej metamorfozy i redefinicji pojęć, co świadczy o braku zainteresowań i bagatelizacji prowadzenia naukowych badań empirycznych z tego zakresu. Opierając się na dostępnej literaturze polskiej i zagranicznej, a raczej w wyniku niewielu nowatorskich pozycji zwartych Autorka stara się jak najlepiej od strony merytorycznej zaprezentować podjętą problematykę. Uważam, że nie jest to łatwe zadanie w czasach pandemii i istniejącego jakościowego kryzysu dydaktycznego w klasach I-III szkoły podstawowej. Oprócz wykorzystanych przez Nią publikacji można było sięgnąć do takich pozycji jak: Edukacja wobec niepowodzeń i szans ich minimalizacji pod red. A. Karpińskiej, M. Zińczuk, P. Remży (Toruń 2016); Szkoła bez barier pod red. A. Guzy, B. Niesporek – Szamburskiej, M. Wójcik – Dudek (Katowice 2015); Szkoła w sytuacji trudnej: zdążyć z pomocą pod red. B. Szurowskiej (Warszawa 2020); K. Wójcik, Sukcesy i niepowodzenia uczniów edukacji wczesnoszkolnej. Aspekt pedagogiczny i neurobiologiczny (Dąbrowa Górnicza 2017) in.

W kolejnych podrozdziałach jasno i wyraziście wnika w głąb: rodzaju, przyczyn (triada), diagnozy, skutków niepowodzeń szkolnych, analizuje zajęcia dydaktyczno - wyrównawcze także pod kątem jakościowym oraz wyrównania braków. Dalej, próbuje wykreować model uczenia z niepowodzeniami szkolnymi, sięgając do założeń antropologicznych, pedagogiki specjalnej, neuroedukacji. Wskazuje skutki działań szkoły tradycyjnej, w której uczniowie z niepowodzeniami dosyć często poddawani są segregacji, stają się gorszymi, przyjmują postawę ofiary z obniżoną motywacją do nauki, przejawiają zachowania agresywne, posiadają niską samoocenę itp. W dysertacji wyeksponowany został bardzo wartościowy dla mnie, innowacyjny wątek dotyczący wypalenia zawodowego dzieci w szkole, które pod wpływem złego funkcjonowania współczesnych środowisk: rodziny i szkoły: presji osiągnięć, spełniania oczekiwań dorosłych (władza) są lękliwe, zestresowane, zmęczone, niechętnie do nauki, napięte emocjonalnie. Doktorantka z pełną świadomością

przeciwstawia się takiej działalności szkoły, w której występuje brak transakcyjnego, podmiotowego i uspołecznionego podejścia nauczyciela do ucznia natomiast widoczne jest ideologiczne parcie w stronę zapewnienia dorosłym władzy nad dziećmi, ich tożsamością, horyzontem świata, którego są uczestnikami, słabe spełnianie deklarowanych zadań przez placówki oświatowe oraz powielanie wzorów, odtwarzanie, imitacja i awersja do innowacyjnych rozwiązań w pracy z dziećmi wykazującymi niepowodzenia szkolne. Wsuwa propozycje połączenia dwóch typów nauczycieli: transformatywnego intelektualisty z profesjonalnym mistrzem – artystą, czego wynikiem jest stworzenie modelu nauczyciela – refleksyjnego praktyka, najbardziej Jej zdaniem właściwego dla współczesnej szkoły. W ten proces włącza zasadę partnerstwa, podkreślając konstruktywną współpracę szkoły, rodziców i uczniów.

Rozdział trzeci zawiera rzetelnie przygotowane, swoiste podejście mgr Jolanty Konieczny do neurokognitywistyki, ze wskazaniem jej znaczenia, wdrożenia założeń w praktyki społeczne, włączenia w pracę z uczniami, w tym z niepowodzeniami szkolnymi. Z wielkim zainteresowaniem przeczytałam o znaczeniu hipokampa, najważniejszej struktury w mózgu, odpowiedzialnej za uczenie się nowych treści, którego aktywność zależy od sposobu nauczania – uczenia się, jego warunków, wspólnoty wielu umysłów, zróżnicowanej pracy na zajęciach w szkole. Autorka z niezwykle wielką pasją poszukuje tropów niwelowania niepowodzeń szkolnych przy wsparciu neuroedukacji, ujmując ją jako odpowiedzialną za holistyczną edukację, nastawioną na szeroki zakres aktywności, innowacyjnych rozwiązań w pracy z dziećmi przejawiającymi niepowodzenia szkolne. Moim zdaniem są to bardzo trudne poszukiwania, jednak Pani mgr Jolanta Konieczny podejmuje tego typu wyzwania prowadząc badania w działaniu z uczniami klasy III. W kolejnych podrozdziałach opisuje propozycje, jakie ma do zaoferowania neurokognitywistyka uczniom wobec licznych i złożonych niepowodzeń szkolnych. Prezentuje wpływ pozytywnych i negatywnych emocji na ucznia, podkreśla znaczenie wielozmysłowego uczenia się, uprawiania nowej metodyki „aktywnej”, włączając w proces działań wyrównujących braki metodę prób i błędów. Dalej uświadamia znaczenie ruchu, stworzenie programów matematyki „w ruchu” powołując się na ciekawe badania eksperymentalne z zakresu edukacji matematycznej – muzycznej przeprowadzone przez A. Łuczak, preferuje umiejętne powtarzanie zdobytej wiedzy oraz wskazuje na uczenie się rówieśnicze, grupowe.

Projekt badań własnych

Badania w działaniu o charakterze jakościowym (rozdział V, VI, VII) przeprowadzone przez Doktorantkę przyznają Jej prawo do osobistego zaangażowania się w proces działań, stwarzają doskonałe warunki do zaistnienia i odkrycia wielorakich synergii. Jednym z obszarów, w których mogą one się pojawiać jest Jej rozwój rozumiany nie tylko liniowo jako wzrost kolejnych jakości lecz jako odkrywanie nowej jakości przez rozumienie siebie i otaczającego świata na zasadzie hermeneutycznej spirali. Umożliwia Autorce nie tylko naukową refleksję nad sytuacją edukacyjną, w której się znajduje wraz z respondentami ale również nad własną kondycją jako badającego w wymiarze zawodowym i osobistym. Co więcej ujawniając zarówno potencjał, jak i braki wytwarzają przestrzeń, w której potencjał można wykorzystać, a braki uzupełnić.

Działania badawcze Doktorantki zostały oparte na strategii czynnościowo - narracyjno – interpretacyjno – relacyjnej, co stworzyło zharmonizowany i koherentny związek z podjętą

problematyką badań empirycznych. Zastosowano badania jakościowe. Na podkreślenie zasługuje dobór bardzo trafnych metod badawczych: etnografii edukacyjnej, obserwacji uczestniczącej oraz wywiadu swobodnego z dzieckiem. Ich wymiar emancypacyjno – krytyczny uważam za przemyślany i rzetelnie uzasadniony. Rozprawa charakteryzuje się prawidłowo przygotowaną procedurą badawczą. Projekt opracowany został z niezwykłą sumiennością i starannością, charakteryzuje się przejrzystością założeń metodologicznych. Świadczy zatem o dojrzałości naukowej Doktorantki, która kompetentnie porusza się w opisywanej problematyce. Jej bardzo ciekawy i rozbudowany schemat empiryczny świadczy o interdyscyplinarnym zamyśle badawczym, dzięki któremu można podążać za Jej śladem w trakcie czytania dysertacji.

Zaproponowany przez Panią Magister sposób prowadzenia badań w działaniu opiera się na założeniach realizmu krytycznego, według którego społeczny proces pracy staje się transformującą praktyką. Odwołując się do warstwy ontologiczno – epistemologicznej poddaje Ona analizie i interpretacji działania, tym samym ulepsza własną praktykę, rozumie sytuację, w której zarówno jako inspirator i uczestnik badań konstruktywnie podejmuje nowe wyzwania. Przyjęty przez Autorkę spiralny model badań w działaniu według K. Lewina pozwala na uwzględnienie zróżnicowania, elastyczności i otwartości prowadzonego toku wydarzeń. Przedstawiona procedura badawcza, oparta na dwóch cyklach i czterech etapach badań w działaniu doskonale wpisuje się w stworzenie starannie zaprojektowanego planu działania, przygotowanie zestawu ćwiczeń uwzględniających strategię skutecznego uczenia się, zgodnie z założeniem neurokognitywistyki. Prowadzenie atrakcyjnych zajęć z uczniami wykazującymi niepowodzenia szkolne, opartych na zmienionych i wzbogaconych formach aktywności. Metoda obserwacji uczestniczącej to kolejny etap wprowadzenia zmian działań, podejmowanych przez uczniów. Autorefleksja Autorki stała się podstawą do wpisania Jej w krąg refleksyjnych praktyków. Zgadzam się z Jej propozycją wyboru właśnie emancypacyjno – krytycznego wymiaru badań, które stanowią bogatą refleksję i krytykę obopólną, dzięki której uczniowie mogą analizować postępy lub brak tych postępów. Za niezwykle cenną uważam procedurę analizy tematycznej, która została opracowana na podstawie projektu badawczego M. Kola i teorii analizy danych w ujęciu V. Braun i V. Clarke. Dzięki nim Pani Magister miała możliwość wykorzystania jej w strukturyzacji i jasnym przekazie uzyskanych wyników.

Dalej, Pani Magister opierając się na znamienitej pod względem naukowym polskiej i anglojęzycznej bibliografii metodologicznej oraz na programie autorskim, opartym o wiedzę z zakresu neurokognitywistyki określiła: przedmiot, cele i problemy badawcze. Za przedmiot badań przyjęła zorganizowaną praktykę edukacyjną przy współpracy uczniów klasy III, wykazujących niepowodzenia szkolne. Zastosowała metody twórcze oparte na założeniach neurokognitywistyki, następnie poprzez wzajemną synergię dążyła do zmiany sytuacji szkolnej respondentów, dokonała osobistej zmiany z nauczyciela kierującego, dyrektywnego, selekcyjnego posługującego się własną narzędziowością metodyczną w promotora zmian jakościowych, krytyka z głęboką autorefleksją, moderującego różne formy aktywności, z wysokim poziomem rozwoju swojego katalogu kompetencji, w tym - prakseologicznych. Analiza, interpretacja i krytyczna refleksja nad metodami pracy oraz współdziałaniem uczniów z niepowodzeniami szkolnymi stanowiła główny cel badań w działaniu. W pracy uwzględniła 2 problemy główne i 7 moim zdaniem trudnych problemów szczegółowych. Badaniami o doborze celowym objęła dzieci z klasy III (brak liczby

respondentów), uczących się w środowisku wiejskim na terenie województwa śląskiego. Wychowawczynie klasy III wybrała uczniów dotkniętych niepowodzeniami szkolnymi.

Opierając się na metodologii badań w działaniu mgr Jolanta Konieczny zaprojektowała projekt badawczy, w którym dokonała szczegółowego opisu realizacji w praktyce poszczególnych cykli pracy z uczniami klasy III. Do badań w działaniu wdrożyła własny program zajęć dydaktyczno – wyrównawczych, stanowiący zbiór zadań „przyjaznych i atrakcyjnych mózgowi” oraz innowacyjne środki dydaktyczne. Zadania zostały przedstawione w kategoriach: organizacji przestrzeni – środowiska działania, integracji i współpracy w grupie, modułu ćwiczeń dotyczących efektywnego zapamiętywania, uczenia się w ruchu, stymulacji zmysłów, twórczego i krytycznego myślenia. W pracy z dziećmi zaplanowała dwa cykle badań w działaniu. I cykl dotyczył obserwacji i analizy środowiska edukacyjnego oraz diagnozy stylów uczenia się dzieci z niepowodzeniami szkolnymi, uczęszczającymi na zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze. Wszystkie przeprowadzone wielowymiarowe zajęcia w cyklu pierwszym z wykorzystaniem różnego rodzaju metod uważam za bardzo ciekawe i dokładnie przemyślane. Cykl II został zmodyfikowany w części organizacyjnej i metodycznej zajęć. Wprowadzone zostały: wywiad swobodny z uczniami dotyczący poznania przyczyn ich niepowodzeń, autorskie zadania integrujące i podwyższające poziom współpracy, gry i zabawy, stymulacja do twórczego i krytycznego myślenia (tworzenie Lapbooków) i in. Wszystkie wpisują się we wspólną optymalizację szeroko pojętych nowatorskich działań ich uczestników. Dzięki nim można dostrzec czynniki oddziałujące na funkcjonowanie ucznia z niepowodzeniami szkolnymi, współpracę, zaangażowanie, partycypację, strategię dialogu i wielokierunkowej komunikacji. Ponadto prowadzenie krytycznych dyskusji na tego typu zajęciach sprzyja zaangażowaniu badanych uczniów w realne problemy świata, które stają się emocjonalnym bodźcem do podjęcia tego typu działań. Posługując się metodą „gęstego opisu” dokonała dogłębnych analiz wypowiedzi uczniów klas III z niepowodzeniami szkolnymi, ich zachowań i aktywności. Autorka uwzględniając w cyklach emancypacyjne podejście świadomie zaangażowała się w ten aktywny proces, rozwijała partycypacyjną, refleksyjną wiedzę na mocy wspólnego uczenia się. Można powiedzieć, że przyjęła postawę nie tylko refleksyjnego praktyka ale moim zdaniem krytycznego facylitatora: nabywającego autorefleksję, która przekształca się w transformacyjne działanie. W zaprezentowanych cyklach badań wzrasta przede wszystkim świadomość krytyczna Pani Magister, dzięki której pogłębia swoją wiedzę, biorąc odpowiedzialność za badawcze podejście do zmiany.

Wnikając w sam głąb rozdziałów 4,5,6 można dokonać oceny w samych superlatywach. Dotyczą one: trafnej znajomości badań w działaniu, przemyślanego doboru celów, problemów, metod i narzędzi badawczych, adekwatności założeń metodologicznych, wymagającej dużej sumienności i rzetelności w przygotowaniu badań, dociekliwości w poszukiwaniu informacji, dokładnego opisu procedur i samego przebiegu działań, prezentujących wysoki poziom myślenia naukowego Autorki.

Doktorantka poprzez pytania, narracje i wielorakie kryteria interpretacyjne poszerza zakres opisywanej rzeczywistości edukacyjnej. Umiejętnie ją w ten sposób obiektywizuje, problematyzuje i różnicuje. W oryginalny i elastyczny sposób potrafi wartościowo od strony merytorycznej łączyć swoiste myśli, odnosząc się do innych, prezentowanych przez pedagogów, psychologów, socjologów, filozofów, metodologów. Ponadto nie ukrywając swojej pasji, czy też fascynacji podejmowanym tematem patrzy na

liczne trudności w sposób typowo zobiektywizowany, konkretnie wskazując na nie. Przeprowadzone przez Doktorantkę badania, sposób ich opisu, analizy i interpretacji są innowacyjne oraz bardzo ważne z punktu widzenia teoretyczno – praktycznego.

Oprócz większości walorów, jakie posiada niniejsza rozprawa należy wskazać na drobne uchybienia, które absolutnie i w żadnym stopniu nie obniżają jej wartości.

1. W dysertacji występują liczne błędy interpunkcyjne.
2. Należało poszerzyć analizy w odniesieniu do roli rodziców w procesie likwidowania przyczyn niepowodzeń szkolnych i ich współpracy ze szkołą w tym zakresie.

Mam również kilka wątpliwości, na które liczę, że w czasie obrony doktoratu Doktorantka udzieli mi na nie odpowiedzi:

1. Jakie były przyczyny niepowodzeń szkolnych u badanych uczniów?
2. Czy podejmie Pani Magister szersze badania nad rolą nauczyciela w neuroedukacji? Jeśli tak to dlaczego?

Biorąc pod uwagę fakt, że jest to problematyka rzadko podejmowana przez pedagogów na poziomie metarefleksji, praca otwiera drogę do wprowadzenia dalszych „świeżych” pomysłów badawczych, czy też do doskonalenia warsztatu metodologicznego, a nawet do promowania swoistej „dynamicznej logiki” organizacji różnorodnych i zmiennych działań, realizacji różnych strategii badawczych natury emancypacyjno – krytycznej. Mam tutaj do czynienia z pracą, która ma wysoki potencjał badawczy, przemyślaną i przejrzystą narrację oraz koherentnie sprecyzowane ćwiczenia i zadania.

Podsumowując, praca pt. *Edukacja dzieci z niepowodzeniami szkolnymi z wykorzystaniem neurokognitywistyki* autorstwa mgr Jolanty Konieczny przygotowana pod kierunkiem naukowym Pani dr hab. Beaty Pituły prof. PŚ stanowi pod względem naukowym samodzielne, bardzo przydatne, oryginalne i wartościowo poznawcze studium o wysokim poziomie naukowym. Wyróżnia się ono klarownością stawianych pytań, krytycyzmem, niezwykle rzetelnością w sposobie kompletowania materiału empirycznego, a przy tym imponującym dla mnie, innowacyjnym przeglądem literatury polskiej i obcojęzycznej, dogłębną jej znajomością i operowaniem, umiejętnością podejmowania krytycznej dyskusji oraz ciekawymi wnioskami. Uważam ją za dojrzałą pracę naukową, napisaną z wielką pasją, a kompetencje teoretyczne i badawcze oceniam wysoko. Dysertacja ukazuje zatem ogólną wiedzę teoretyczną Autorki w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie pedagogika, wnosi innowacyjne podejście w spojrzeniu na podjęty problem, jak również weryfikuje jego praktyczne urzeczywistnienie. Treści w niej zawarte mają charakter w pełni naukowy i interdyscyplinarny. Stąd też wnioskuję o wyróżnienie rozprawy, a następnie przygotowanie do publikacji.

Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzam, że dysertacja Magister Jolanty Konieczny spełnia wymogi stawianym w Ustawie o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 (Dz. U. Nr 65 poz. 595, z późniejszymi zmianami) i z pełnym przekonaniem wnioskuję o dopuszczenie Jej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

